



RESTRUKTURYZACJA I ROZWÓJ MAŁYCH GOSPODARSTW

Metodyka doradzania

Zatwierdzam

.....

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Podpis jest prawidłowy

Dokument podpisany przez Adam Nowak;
MRiRW

Data: 2026.03.25 09:55:15 CET

Brwinów, marzec 2026

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Ogólne zasady świadczenia usługi doradczej „Restrukturyzacja i rozwój małych gospodarstw”	4
III. Dokumenty wspólne dla wszystkich usług doradczych – wykaz	9
IV. Harmonogram realizacji programu doradczego	10
V. Narzędzia pracy doradczej	11
VI. Załączniki	11

I. Wstęp

W Polsce zdecydowana większość gospodarstw rolnych ma niewielką powierzchnię nieprzekraczającą kilku hektarów gruntów rolnych. W małych gospodarstwach istnieją duże możliwości wzrostu produkcji rolnej, a zwłaszcza produkcji zwierzęcej, warzyw, owoców, produkcji prowadzonej metodami ekologicznymi. Rozwój małych gospodarstw w Polsce będzie zależał głównie od wzrostu przychodów z gospodarstwa. Wsparcie rozwojowe małych gospodarstw jest w interesie całego społeczeństwa, bowiem pełne wykorzystanie potencjału rolniczego, zwłaszcza siły roboczej, gruntów rolnych i obiektów inwentarskich jest jednym z podstawowych warunków samowystarczalności żywnościowej kraju.

Usługa doradcza „Restrukturyzacja i rozwój małych gospodarstw” ma na celu pomóc rolnikowi w podjęciu decyzji o przyszłości gospodarstwa, kierunku rozwoju, który poprawi wynik ekonomiczny gospodarstwa poprzez opracowanie Planu Rozwoju Gospodarstwa (PRG). Przez restrukturyzację rozumie się zasadnicze zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa w szczególności w wyniku zmiany profilu prowadzonej produkcji rolnej.

Celem usługi doradczej jest wsparcie restrukturyzacji i rozwoju gospodarstw rolnych zajmujących się wytwarzaniem żywnościowych i nieżywnościowych produktów rolnych oraz przygotowaniem do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Pomoc można przeznaczyć również na przetwarzanie produktów, jednak w przeważającej części powinny one pochodzić z własnego gospodarstwa.

Beneficjentami usługi są: rolnicy (osoby fizyczne i prawne), prowadzący działalność rolniczą.

Czas trwania usługi: nie dłużej niż 1 rok

Małe gospodarstwo – gospodarstwo rolne o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 25 tys. euro wyliczone na podstawie całkowitej rocznej standardowej produkcji gospodarstwa wyrażonej w euro.

Doradca - osoba wpisana na listę doradców rolniczych prowadzoną przez Dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

II. Ogólne zasady świadczenia usługi doradczej „Restrukturyzacja i rozwój małych gospodarstw”

Rolnik prowadzący gospodarstwo rolne, w ramach usługi doradczej może skorzystać z analizy powiązanej z możliwością restrukturyzacji i rozwoju małego gospodarstwa rolnego. Doradca analizuje zgromadzone dokumenty tj. wnioski obszarowe, plany rolnośrodowiskowe, dokumenty księgowe (ewidencja środków trwałych, bilanse, zestawienie przychodów, kosztów) biznesplany, wypisy z rejestru gruntów, księgi wieczyste, itd. pod kątem ich poprawności, a w razie stwierdzenia braku spójności wyjaśnia rozbieżności. Plan rozwoju jest sporządzany w oparciu o posiadane zaplecze techniczne, wiedzę, planowane inwestycje do zrealizowania i oczekiwany wynik końcowy realizacji zmian w gospodarstwie. Usługa polega na kompleksowym opracowaniu PRG i planowaniu zmian, mających poprawić sytuację ekonomiczną gospodarstwa. Przygotowywany biznesplan powinien być spójny, racjonalny i wykonalny. Doradca zgodnie z przewodnikiem technicznym i na podstawie danych dostarczonych przez potencjalnego beneficjenta usługi sporządza PRG dla „stanu wyjściowego” oraz wariant planistyczny „plan”. Opracowanie PRG pozwoli wyznaczyć strategiczne cele na najbliższe lata i wskaże środki na osiągnięcie tych celów.

Usługa doradcza skierowana jest na:

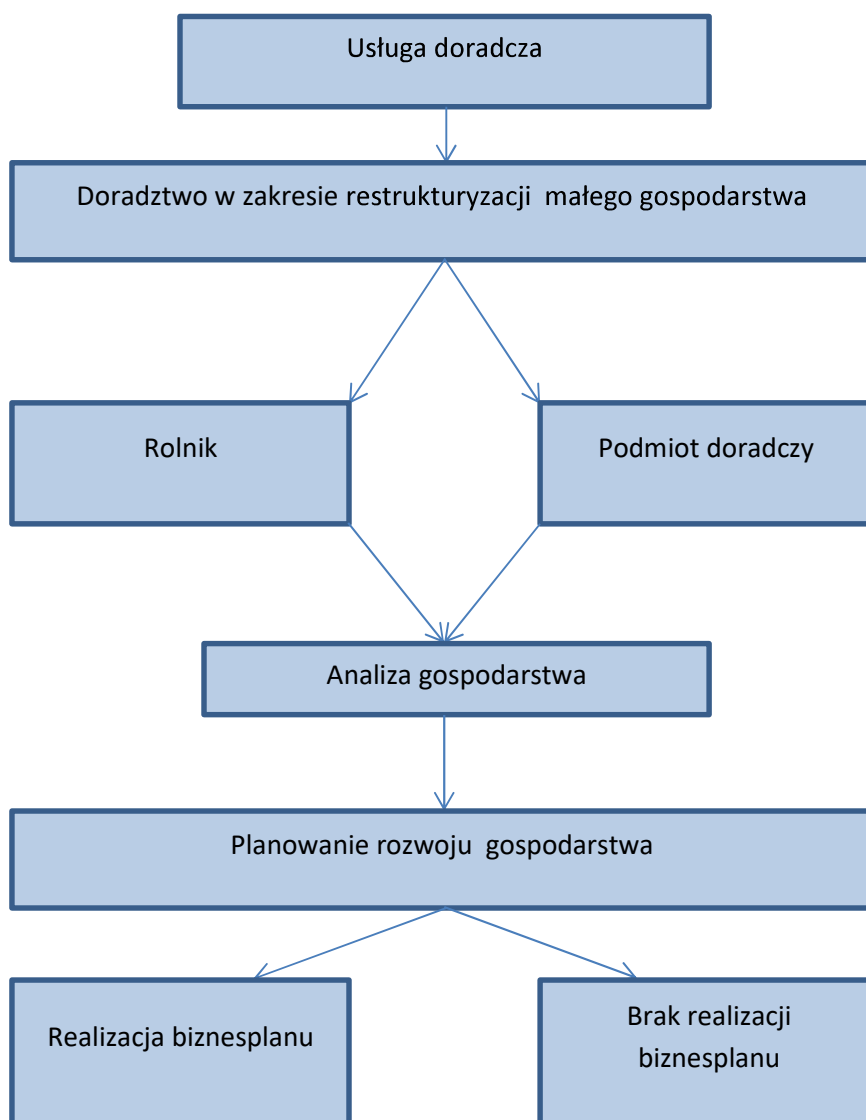
- analizę potencjału małego gospodarstwa, w tym przetwórstwa i wprowadzania do obrotu nowych produktów,
- wyznaczenie scenariuszy rozwoju, uwzględniających ww. potencjały oraz ewentualnie potencjał regionu,
- zaproponowanie rozwiązań w zakresie najnowszych technologii - rolnictwo precyzyjne 4.0, rolnictwo regeneratywne i węglowe, zrównoważony rozwój z ochroną środowiska, stosowanie nowych modeli organizacyjnych i biznesowych – Krótkie łańcuchy dostaw ("od pola do stołu", czy możliwość rozwoju działalności w zakresie RHD czy działalności MOL (bez konieczności zakładania działalności gospodarczej), produkcja produktów niszowych oraz premium, współpracy (grupy producentów, spółdzielnie) dostosowanych do małej skali gospodarstwa. Takie formy działalności mogą stanowić element restrukturyzacji i rozwoju, o ile przyczyniają się do poprawy wyniku ekonomicznego gospodarstwa.

Rozwój małego gospodarstwa zostanie określony poprzez analizę dostępnych w danym czasie źródeł finansowania inwestycji oraz rozwoju kwalifikacji rolnika poprzez podniesienie wiedzy i wykształcenia na specjalistycznych kursach i szkoleniach oraz umiejętności

poruszania się w środowisku nowych technologii, sprzedażowych i marketingowych kierującego gospodarstwem.

Z usługi doradczej „Restrukturyzacja i rozwój małych gospodarstw”, finansowanej ze środków interwencji „Kompleksowe doradztwo rolnicze” moduł „Kompleksowe usługi doradcze” można skorzystać tylko jeden raz w okresie trwania PS WPR 2023-2027. Okres realizacji usługi doradczej wynosi jeden rok.

Schemat korzystania z usługi:



Przebieg usługi doradczej

Doradca wykonujący usługę musi uwzględniać interes prawny i ekonomiczny rolnika. Decyzję o realizacji działań zawartych w PRG podejmuje rolnik. Zakłada się świadczenie usługi doradczej w czterech etapach.

Realizacja usługi doradczej

I etap: Analiza gospodarstwa rolnego

Pierwszym i najważniejszym krokiem jest dokładna analiza aktualnej sytuacji w gospodarstwie. Rzetelne określenie stanu wyjściowego pozwoli na określenie dalszych możliwości rozwoju gospodarstwa i poprawy jego dochodowości. Właściwa analiza pozwala określić, czym dysponuje rolnik, jakie są aktywa i pasywa gospodarstwa. Wiedza ta jest istotnym elementem dalszego rozwoju gospodarstwa. Po analizie sytuacji zastanej widzimy, w jakiej kondycji jest gospodarstwo i jaki kierunek rozwoju możemy przyjąć.

Podczas pierwszego kontaktu rolnika z doradcą powinna być zweryfikowana dostępność do usługi „Restrukturyzacja i rozwój małych gospodarstw”, zgodnie z listą sprawdzającą. Do pełnego obrazu doradca powinien przeprowadzić wizytację w gospodarstwie rolnika, co pomoże mu w dalszej pracy przy określaniu stanu wyjściowego. Prowadząc analizę gospodarstwa rolnego doradca posługuje się formularzem PRG wersja Excel. W tym formularzu powinny się pojawić podstawowe informacje o gospodarstwie, takie jak: wielkość gospodarstwa, skala produkcji roślinnej i zwierzęcej, zaplecze maszynowe, budynki i budowle oraz zasoby siły roboczej. Są to informacje ważne, bo w oparciu o nie będziemy budować dalszy rozwój małego gospodarstwa. Do określenia dalszej restrukturyzacji działalności rolniczej potrzebne są określone zasoby (ziemia, praca, kapitał oraz wiedza), które mogą być wykorzystane do rozwoju małego gospodarstwa.

II etap: Opracowywanie „Planu Rozwoju Gospodarstwa”

Na tym etapie doradca w porozumieniu z rolnikiem opracowuje scenariusz restrukturyzacji i rozwoju małego gospodarstwa. Do wykonania obliczeń wykorzystujemy PRG wersja Excel. Jest to moment krytyczny, gdzie podejmuje się decyzję, w którym kierunku będzie się ono rozwijało.

Wiedza i doświadczenie doradcy są potrzebne, aby wraz z rolnikiem nakreślić wizję restrukturyzacji i rozwoju w oparciu o jego zasoby. Planując pewne przedsięwzięcia na przyszłość musimy planować koszty oraz przychody na realnym poziomie przyjęte na podstawie zebranej dokumentacji i dostępnych normatyw rolniczych, bo tylko wtedy możemy mówić o sukcesie. Planując rozwój gospodarstwa trzeba wskazać czy rolnik posiada środki własne, czy będzie korzystał ze źródeł zewnętrznych (kredyty, pożyczki, dofinansowania itp.). Opracowując PRG musimy ocenić zasoby majątku stałego (budynki, ziemia itd.), majątek ruchomy (maszyny, urządzenia, drobne narzędzia, braki w parku maszynowym do dalszego rozwoju), zasoby siły roboczej (wolne – możliwość wprowadzenia upraw z większą ilością pracy ręcznej, posiadane kwalifikacje lub ich uzupełnienie) prześledzić obecne trendy rynkowe i fachową literaturę, biorąc pod uwagę, że ta działalność musi być realizowana przez minimum 5-6 lat. Ważne jest, aby PRG był opracowany prawidłowo i zawierał cele realne do osiągnięcia przez rolnika. Po opracowaniu PRG doradca powinien w sposób jasny i wyczerpujący przedstawić rolnikowi jakie ma możliwości restrukturyzacji i rozwoju małego gospodarstwa, jakie są mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia wynikające z projektu. Jeśli model rozwoju małego gospodarstwa jest akceptowalny przez rolnika to doradca przekazuje rolnikowi PRG. Dokument powinien być podpisany przez rolnika i doradcę na pierwszej stronie.

III etap: Realizacja bądź brak realizacji „Planu Rozwoju Gospodarstwa”

Na podstawie przeprowadzonej analizy zasobów, opracowanego PRG oraz oceny ryzyka beneficjent podejmuje świadomą decyzję o wdrożeniu planu w życie lub zaniechaniu działania. W trakcie realizacji planu doradca jest w kontakcie z rolnikiem i monitoruje realizację PRG. Jeśli jest to potrzebne i tego wymaga sytuacja dojeżdża na miejsce realizacji przedsięwzięcia i stara się doradzić rolnikowi w rozwiązaniu problemu. Świadcząc usługę, należy pamiętać, że doradca doradza, ale ostateczną decyzję co do realizacji i zakresu przedsięwzięcia podejmuje rolnik. Ostateczna decyzja dotycząca restrukturyzacji i kierunku rozwoju małego gospodarstwa należy do rolnika.

IV etap: Wnioski

Po zakończeniu usługi należy omówić przebieg realizacji przedsięwzięcia oraz sporządzić notatkę z realizacji usługi, polegającą na zestawieniu i porównaniu uzyskanych wyników ze stanem wyjściowym oraz przeprowadzeniu ich analizy, oceny tendencji oraz przedstawienia wniosków.

Przepisy prawne:

1. Wykaz aktów prawnych dotyczących tematyki przedmiotowej Metodyki dostępny jest na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi
<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/legislacja10>

III. Dokumenty wspólne dla wszystkich usług doradczych - wykaz

1. Zakres realizacji programu doradczego.
2. Karta usługi doradczej.
3. Oświadczenie o realizacji programu doradczego.
4. Raport z realizacji programu doradczego.

IV. Harmonogram realizacji programu doradczego

(zadania i opis czynności wykonywanych w kolejnych latach realizacji programu doradczego)

L.p.	Zadanie	Opis czynności w ramach zadania	Dokumentacja	Termin realizacji (w latach)
1	Kwalifikacja rolnika i gospodarstwa	Sprawdzenie kryterium dostępności do usługi	Lista kontrolna PRG	I rok – przygotowanie do sporządzania PRG
2	Opracowywanie PRG z uwzględnieniem restrukturyzacji i rozwoju małego gospodarstwa	Wizyta w gospodarstwie: I etap Analiza gospodarstwa rolnego	PRG - analiza	I rok – przygotowanie do sporządzania PRG
3	Opracowywanie PRG z uwzględnieniem restrukturyzacji i rozwoju małego gospodarstwa	Praca w biurze II etap Opracowywanie PRG z uwzględnieniem restrukturyzacji i rozwoju małego gospodarstwa	PRG	I rok
4	Opracowywanie PRG z uwzględnieniem restrukturyzacji i rozwoju małego gospodarstwa	Wizyta w gospodarstwie III etap Realizacja PRG lub brak realizacji	PRG	I rok

V. Narzędzia pracy doradczej

Kryterium podstawowe dostępu do usługi doradczej „Restrukturyzacja i rozwój małych gospodarstw” – lista sprawdzająca

Lp.	Kryteria dostępu do usługi	TAK	NIE
1	Rolnik prowadzi działalność rolniczą		
2	Gospodarstwo rolne o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 25 tys. euro wyliczone na podstawie całkowitej rocznej standardowej produkcji gospodarstwa wyrażonej w euro.		
3	Rolnik zamierza rozwijać swoje gospodarstwo		
4	Gospodarstwo nie korzystało dotychczas z usługi doradczej „Restrukturyzacja i rozwój małych gospodarstw”		
Zaznacz poprzez wstawienie znaku X			

Wymagane udzielenie odpowiedzi TAK na wszystkie pytania – spełnienie kryterium dostępu.

VI. Załączniki

1. Plan Rozwoju Gospodarstwa Rolnego – aplikacja Excel.
2. Plan Rozwoju Gospodarstwa Rolnego – broszura.